

Back-pakket Leerling is getuige

Richtlijnen voor leerkrachten wanneer een leerling of een groep leerlingen getuige is van een ongeval.

RONDPUNT

JE BONDGENOOT NA EEN
VERKEERSONGEVAL

Back-pakket Leerling is getuige

Richtlijnen voor leerkrachten wanneer een leerling of een groep leerlingen getuige is van een ongeval.

Copyright © 2020 Rondpunt vzw

Auteur: Marijke Janssenswillen

Redactie en vormgeving: Teun van den Neste

Met dank aan: Ilse Van De Walle

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Over Rondpunt vzw

In Vlaanderen vallen jaarlijks ongeveer 30.000 verkeersslachtoffers. Rondpunt vzw ijvert voor een goede opvang van alle (in)direct betrokkenen bij een verkeersongeval en sensibiliseert voor een veiliger verkeer.

Slachtoffers, naasten, nabestaanden, veroorzakers en professionals kunnen bij Rondpunt terecht met al hun grote én ook kleine zorgen.

Daarnaast investeert Rondpunt in betere kansen voor alle betrokkenen door middel van beleidsbeïnvloeding en het opzetten van participatieprojecten op vlak van re-integratie naar werk, sport en vrije tijd.

Rondpunt werkt altijd samen, nooit alleen.

Contact

Ook als professional kan je bij ons terecht. We helpen jou graag in je ondersteuning van alle betrokkenen bij een verkeersongeval.

Rondpunt vzw
Uitbreidingstraat 518 bus 2.01
2600 Berchem

03 205 74 80
info@rondpunt.be

Woord vooraf

Wanneer een leerling of leerkracht van de school betrokken raakt bij een verkeersongeval, is de hele school indirect mee betrokken. Hiermee omgaan is niet altijd vanzelfsprekend en elke situatie is anders, waardoor gezond verstand en vaak ook improvisatie vereist is. Bovendien verwerkt elk kind of elke jongere de gebeurtenis op een andere manier.

Dit Back-pakket biedt op een laagdrempelige manier ondersteuning over wat jij als leerkracht kan doen als een (aantal) leerling(en) of een leerkracht getuige is van een ongeval. Het is geen gedetailleerd protocol, maar biedt een houvast met enkele richtlijnen. Volg dus je gevoel en toets deze handvaten aan de werkelijkheid. Je hoeft niet met de hele klas te werken, sommige kinderen of jongeren hebben meer steun nodig dan anderen en vragen een individuele aanpak. Hou er als leerkracht rekening mee dat je niet alleen staat, en de rol van professionele hulpverlener niet hoeft te vervullen. Een oprecht gebaar van zorg kan al heel waardevol zijn.

We raden je aan om eerst het hoofdstuk 'Hoe gebruik je dit Back-pakket' te lezen om meer te weten te komen over de opbouw van dit document. De richtlijnen vertrekken vanuit de situatie van een verkeersongeval, maar kunnen ook steun bieden in andere situaties.

Aarzel niet om bij vragen contact op te nemen met Rondpunt via 03 205 74 80 of via hulpvraag@rondpunt.be. We wensen jou en de hele school veel sterkte en steun toe.

Het Rondpunt-team

Hoe gebruik je dit Back-pakket?

Dit Back-pakket kan je op twee manieren gebruiken.

Je kan ervoor kiezen om **bij het begin te starten en in de voorgestelde volgorde verder te lezen**. Zo kom je eerst enkele tips tegen om een noodplan op te stellen voor een schokkende gebeurtenis. Daarna volgt een praktisch onderdeel met concrete acties indien een leerling (of leerkracht) getuige is van een verkeersongeval. Vervolgens is er een inhoudelijk deel, waarin bepaalde thema's zoals verwerking uitgediept worden. Tot slot lees je waar je terecht kan voor ondersteuning en ontdek je werkvormen waar je in de klas mee aan de slag kan.

Maar je kan ook beslissen **om enkel de hoofdstukken die voor jou interessant zijn te lezen**. Elk hoofdstuk beantwoordt namelijk een vraag die je mogelijk zal hebben wanneer je school geconfronteerd wordt met een verkeersongeval. De inhoudstafel laat je toe om aan de hand van deze vragen snel meer informatie terug te vinden. Daarnaast bevat het Back-pakket klikbare links zodat je bijvoorbeeld bij een praktisch handvat kan springen naar de inhoudelijke verdieping.

Heb je na het lezen van dit Back-pakket opmerkingen? Of wil je graag met ons delen hoe jullie school er mee aan de slag is gegaan? Neem dan zeker contact op met Rondpunt vzw via 03 205 74 80 of via info@rondpunt.be

Inhoud

Woord vooraf 3

Hoe gebruik je dit back-pakket?..... 3

PRAKTISCH

Vooraf 7

1. De eerste momenten na het ongeval 8

1.1 Wat doe je wanneer er een melding binnenkomt dat iemand getuige was van een ongeval?..... 8

1.2 Hoe informeer je de betrokkenen? 8

1.2.1 Hoe pak je de communicatie naar de ouder(s) van de betrokken leerling aan?..... 8

1.2.2 Hoe informeer je de leerkrachten en het schoolpersoneel?..... 8

1.3 Wat wanneer een groot aantal betrokkenen van de school getuige was?..... 9

INHOUDELIJK

2. Leidraad voor de eerste opvang..... 11

3. Wat is een schokkende gebeurtenis?..... 12

3.1 Hoe reageren jongeren op een schokkende gebeurtenis?..... 12

3.1.1 Jongeren van 11 tot 14 jaar 12

3.1.2 Kinderen van 6 tot 10 jaar 13

3.1.3 Jongeren van 14 jaar tot 18 jaar 13

4. Hoe verloopt de verwerking van jongeren? 14

5. Wat is de rol van peers/vrienden in een verwerkingsproces?..... 15

6. Hoe kan je leerlingen goed opvangen?.....	16
6.1 Hoe kan je een leerling individueel ondersteunen?	16
6.2 Vanaf wanneer moet je je zorgen beginnen maken?.....	17
7. Hoe kan je leerkrachten en leidinggevenden goed opvangen?	18
8. Welke externe instanties/professionals kunnen hulp bieden?.....	19
8.1 Welke externe instantie kan je als school aanspreken?.....	19
8.2 Waar kan een leerling of leerkracht individueel terecht voor ondersteuning?.....	20
9. Hoe kan je er in de les of in de klas mee aan de slag gaan?.....	24
10. Achtergrondinformatie voor leerkrachten.....	24
11. Geraadpleegde websites en literatuur.....	24

PRAKTISCH

Vooraf

De Vlaamse overheid verwacht dat elke school over een actueel noodplan beschikt. Je vindt informatie over noodplanning en wat te doen bij een noodsituatie via:

- www.onderwijs.vlaanderen.be/noodplanning-scholen-en-internaten-bereid-je-voor-op-een-noodsituatie
- www.pro.g-o.be/crisis-op-school/crisisscenarios/ernstig-ongeval/toelichting-nauw-betrokkenen

Je kan ook ondersteuning vragen bij het CLB of diensten zoals slachtofferhulp van CAW om een handleiding met aandachtspunten op te stellen wanneer een leerling betrokken raakt in een ongeval.

Wanneer de interne bibliotheek uitgebreid wordt, kan er gekeken worden om boeken en films rond emoties, schokkende gebeurtenissen, enz. aan te schaffen. Zorg er daarnaast voor dat de bibliotheek beschikt over vakliteratuur met achtergrondinformatie voor leerkrachten en het schoolpersoneel.

1. De eerste momenten na het ongeval

1.1 Wat doe je wanneer er een melding binnenkomt dat iemand getuige was van een ongeval?

- **Neem contact op met de ouder(s) van de leerling die getuige was indien de mededeling niet van hen kwam.** Vraag wat zij als ouder(s) verwachten van de school en maak afspraken over de opvang van de leerling, indien nodig. Je vindt meer informatie in het onderdeel [Hoe pak je de communicatie naar de ouders van de betrokken leerling aan?](#)
- **Verdeel onderstaande taken onder het team:**
  - [contacten met ouders van betrokken leerling](#)
  - [informerende van de betrokkenen](#)
  - nazorg van de betrokkenen

1.2 Hoe informeer je de betrokkenen?

- **Het is aangewezen om onderstaande doelgroepen op de hoogte te brengen** dat een leerling getuige was van een ongeval.
  - [Ouders van de betrokken leerling](#)
  - [Schoolteam](#)

1.2.1 Hoe pak je de communicatie naar de ouder(s) van de betrokken leerling aan?

Het heeft de voorkeur om **één vaste contactpersoon** aan te stellen die communiceert met de betrokken ouder(s). Indien de ouders niet zelf de melding hebben gedaan, neemt de contactpersoon contact op met de ouders. De contactpersoon luistert naar de wensen en vragen van de ouders en bespreekt enkele praktische afspraken, bijvoorbeeld of de jongere naar huis kan indien gewenst. De contactpersoon kan de ouders ook meegeven dat de jongere het moeilijk kan hebben om om te gaan met wat hij gezien heeft. Mogelijk zal hij een verwerkingsproces doorlopen. Indien gewenst kan er informatie over verwerking bezorgd worden. Je vindt meer informatie via [Hoe verloopt de verwerking van jongeren?](#)

1.2.2 Hoe informeer je de leerkrachten en het schoolpersoneel?

Geef mee dat de jongere getuige was van een ongeval. De jongere heeft mogelijk gezien hoe het ongeval gebeurde en dat de betrokkenen (dodelijk) gewond raakten. Ook als getuige van een ongeval is het niet gemakkelijk om om te gaan met wat je gezien hebt. De leerling zal een verwerkingsproces doorlopen. Maak het personeel hier attent op en geef mee hoe een verwerkingsproces verloopt. Je vindt deze informatie in het onderdeel [Hoe verloopt de verwerking van jongeren?](#)

1.3 Wat wanneer een groot aantal betrokkenen van de school getuige was?

Als het ongeval kort bij de school plaatsvond, bestaat de kans dat een groot aantal betrokkenen van de school getuige was van het ongeval. Zorg ervoor dat de leerlingen die getuige zijn niet op de plaats van het ongeval blijven, maar op school worden opgevangen. Zorg voor een plek waar de leerlingen en leerkrachten die getuige waren, terecht kunnen. Zorg dat zij wat kunnen drinken en bied een luisterend oor. Dit werkt kalmerend. Een aantal leerkrachten kunnen de opvang voorzien. Je kan contact opnemen met slachtofferhulp van CAW voor ondersteuning, vragen, tips en een coachingsgesprek voor leerkrachten, directie, CLB. Zij kunnen meer duiding geven over wat een trauma is en welke reacties kunnen voorkomen. Je vindt handvaten voor

INHOUDELIJK

een eerste opvang in het onderdeel [Leidraad voor de eerste opvang](#).

2. Leidraad voor de eerste opvang

De ONVEE-principes kunnen een leidraad zijn in de eerste opvang van leerlingen en personeel: Onmiddellijkheid, Nabijheid, Verwachtingen, Eenvoud en Eenheid/Eenduidigheid.

Onmiddellijkheid

Het is belangrijk dat de leerlingen en leerkrachten de eerste ogenblikken na een verkeersongeval goed opgevangen worden. Door onmiddellijk te voorzien in deze opvang, verhoog je de kans op een vlotter herstel.

Nabijheid

Leerlingen en leerkrachten kunnen erg veel steun ondervinden van contact en samenzijn met elkaar. Mensen die hetzelfde meegemaakt hebben zijn soms de beste psychologen voor elkaar.

Verwachtingen

Werk vanuit de verwachting dat leerlingen en leerkrachten 'normaal reageren op een abnormale gebeurtenis' en vanuit de verwachting dat ze met hun eigen veerkracht en de hulp van klasgenoten, collega's, familie en vrienden het verwerkingsproces kunnen doorlopen. Verstrek informatie aan de leerlingen en leerkrachten over wat ze de komende dagen of periode kunnen verwachten (lichamelijke en mentale reacties op de crisis, wijze van ondersteuning).

Eenvoud

Het opvangen van betrokkenen is gebaseerd op eenvoudige principes. Maak het jezelf niet moeilijk, maar hou het simpel en eenvoudig. Het komt erop neer de betrokkenen gerust te stellen, menselijke warmte en veiligheid te geven, gevoelens van medeleven te tonen, en je vooral kunnen inleven.

Eenheid/eenduidigheid

Belangrijk motto: 'één team, één visie'. Een goede samenwerking en communicatie tussen het crisisteam, de externe partners en de gehele schoolgemeenschap, helpt om de crisis goed aan te pakken.

Meer informatie over hoe je leerlingen kan ondersteunen vind je onder [Hoe kan je leerlingen goed opvangen?](#)

3. Wat is een schokkende gebeurtenis?

Een schokkende gebeurtenis is een plotse, onverwachte ontwrichting van het dagelijks leven die bij de betrokkenen gevoelens van machteloosheid en ontreddeering teweegbrengt. Schokkende gebeurtenissen kunnen opgedeeld worden in twee soorten:

- **de eenmalige schokkende gebeurtenis**, zoals bijvoorbeeld een verkeersongeval
- **herhaald slachtofferschap**, zoals (seksueel) misbruik.

In de context van dit Back-pakket wordt enkel ingegaan op de eenmalige schokkende gebeurtenis.

Iedere jongere zal de schokkende gebeurtenis op zijn of haar eigen manier verwerken. Door een aantal factoren zoals de aard van de gebeurtenis, de persoonlijkheid van de jongere en de mate waarin er ondersteuning is, is de verwerking voor de ene jongere gemakkelijker dan voor de andere.

3.1 Hoe reageren jongeren op een schokkende gebeurtenis?

Wanneer een jongere geconfronteerd wordt met een schokkende gebeurtenis, zal hij of zij op een bepaalde manier reageren. Sommige reacties zijn vergelijkbaar met deze van volwassenen: boos, verdrietig, verward of bang. Jongeren reageren daarnaast op een manier waarin hun eigenheid, mogelijkheden en leeftijd weerspiegeld worden. Hieronder volgt een beschrijving van leeftijdsgebonden reacties van jongeren.

3.1.1 Jongeren van 11 tot 14 jaar

Deze groep jongeren zitten op vlak van verwerking vaak tussen twee leeftijdsgroepen in. Sommige jongeren neigen meer naar de leeftijdscategorie van 6 tot 10 jaar. Anderen neigen meer naar de leeftijdscategorie van 14 tot 18 jaar. Het is belangrijk om bij elke jongere individueel af te tasten in welk ontwikkelingsstadium hij of zij zich bevindt. Hieronder worden beide ontwikkelingsstadia uitgewerkt.

3.1.2 Kinderen van 6 tot 10 jaar

Deze leeftijdscategorie is voor hun levensonderhoud nog sterk afhankelijk van steunfiguren. Toch worden ze al zelfstandiger en onafhankelijker van hun ouders, doordat ze meer een eigen leven leiden buiten het gezin, op school of met vrienden. Deze kinderen begrijpen beter wat er gebeurt en baseren zich minder op de reacties van hun ouders. Ze beschikken echter nog niet altijd over de vaardigheden om er mee om te gaan, wat hen kwetsbaar maakt. De kinderen leren van volwassenen hoe ze met emoties kunnen omgaan en hoe ze hun gevoelens en gedachten kunnen delen.

Daarnaast heeft deze leeftijdscategorie een levendige verbeeldingsdracht. Het is dan ook van belang dat zij eerlijke en duidelijke informatie krijgen over wat er gebeurt is, omdat hun fantasie vaak erger is dan de werkelijkheid. Typerend voor kinderen van deze leeftijd is het 'magisch denken'. Omdat ze de werkelijke feiten niet helemaal begrijpen, zoeken ze een verklaring in hun fantasie. Ze leggen dan vaak de oorzaak bij zichzelf, waardoor ze last krijgen van schuldgevoelens. De kinderen kunnen zich uiten via het naspelen van de gebeurtenis, eventueel met vrienden.

Bij deze leeftijdscategorie zijn mogelijke reacties na de schokkende gebeurtenis gedragsproblemen, concentratiemoeilijkheden, verminderde schoolprestaties, slecht slapen, veranderd eetpatroon of psychosomatische klachten zoals buikpijn en hoofdpijn.

3.1.3 Jongeren van 14 jaar tot 18 jaar

Deze jongeren worden heen en weer geslingerd tussen hun drang naar onafhankelijkheid en hun behoefte aan bescherming. De jongeren hebben de zorg van hun ouders nodig, maar ze proberen net hun ouders te ontgroeien en een eigen leven te leiden. Deze leeftijdsgroep kampt met onzekerheid omtrent hun identiteit en heeft vragen bij het doel van het leven. Wanneer een jongere een schokkende gebeurtenis doormaakt, kan dit zich nog harder profileren. Dit maakt hun functioneren en positie in het gezin en ten opzichte van leeftijdsgenoten complexer en kwetsbaarder.

Bij jongeren van deze leeftijd worden bepaalde gevoelens uitvergroot of op een theatrale manier beleefd. Omdat jongeren nog niet altijd in staat zijn om hun gevoelens gepast te uiten, resulteert dit dikwijls in aanvaringen met hun ouders of problemen op school. Ook is het mogelijk dat er alcohol- of drugsmisbruik ontstaat.

Een typisch kenmerk van deze leeftijdscategorie is de zelfstandigheid en nuchtere houding, alsook de stoerheid waarachter ze meestal hun gevoelens verborgen houden. Jongeren kunnen erg hard zijn voor zichzelf en zich heel schuldig voelen. Net als volwassenen denken zij na over hoe de schokkende gebeurtenis vermeden had kunnen worden. Jongeren van deze leeftijdscategorie willen het liefst vrijheid, privacy en eigen ruimte, maar hebben ook nood aan veiligheid en bescherming. Ze willen niet anders of bijzonder zijn, maar net zoals hun vrienden, waardoor ze het verwerkingsproces vaak vermijden en uitstellen. Ze hebben ook vaak weerstand om met volwassenen te praten. Zo laten ze pas op latere leeftijd de verwerking toe.

4. Hoe verloopt de verwerking van jongeren?

Iedereen die geconfronteerd wordt met een schokkende gebeurtenis, doorloopt een verwerkingsproces. Dit proces bestaat uit verschillende verwerkingsfasen: de schokfase, naschokfase en de eigenlijke verwerking. De duur en intensiteit van deze fasen verschillen van persoon tot persoon.

De schokfase

De schokfase is het moment dat de jongere de schokkende gebeurtenis meemaakt. Er zijn allerlei reacties op verschillende vlakken:

- **Denken:** Veel jongeren denken op het moment van de gebeurtenis dat het om een grap, droom of film gaat.
- **Voelen:** Een schokkende gebeurtenis roept een gevoel van machteloosheid, onbehagen en angst op. Dit kan eventueel leiden tot een aantal lichamelijke reacties zoals zweten, hartkloppingen of kortademigheid.
- **Doen:** Jongeren kunnen heel anders reageren op het moment van de gebeurtenis. Er zijn 3 primaire reacties te onderscheiden:
  - **Vechten/Fight:** Sommige jongeren zullen slaan, schoppen, schreeuwen of dingen kapot maken.
  - **Vluchten/Fly:** Andere jongeren zullen daarentegen weglopen of zich verstoppen.
  - **Bevriezen/Freeze:** Bij deze reactie blijft de jongere als aan de grond genageld staan. Ze kunnen niets meer zeggen. In extreme vorm kan de jongere flauwvallen.

Elke reactie is een normale reactie op een abnormale gebeurtenis. Het zijn primaire reacties, dus het gedrag wordt niet bewust gesteld.

De naschokfase

Wanneer alles begint door te dringen, vloeit de schokfase over in de naschokfase. Deze fase varieert in duurtijd van enkele uren tot een paar dagen. Ook in deze fase kunnen de reacties heel uiteenlopend zijn en mogelijk volledig anders dan in de schokfase. Sommige jongeren blijven rustig en kunnen vertellen wat er gebeurd is. Anderen klappen dicht, huilen, lachen of doen alsof er niets gebeurd is. Ook in deze fase komen lichamelijke reacties als trillen, overgeven of hevige hoofdpijn voor.

Hoe de jongere in deze fase reageert, zegt niets over het verdere verwerkingsproces. Zo kan een jongere die heel rustig blijft in de eerste fasen, het later nog erg moeilijk krijgen.

De eigenlijke verwerking

Het eigenlijke verwerkingsproces bestaat uit het afwisselend herbeleven en vermijden van de gebeurtenis. Dit is een natuurlijk proces dat ervoor zorgt dat de gebeurtenis een plaats krijgt in het leven van de jongere. Het verwerkingsproces kan erg verwarrend en vermoeiend zijn.

Bij herbeleving beleeft de jongere opnieuw wat er gebeurd is door bijvoorbeeld te dromen, levendige beelden te zien of lichamelijke reacties te ervaren bij gelijkaardige gebeurtenissen. Herbeleving komt vooral voor op rustige momenten, zoals in de klas of in bed en wordt opgeroepen door 'triggers' of 'reminders': dingen, situaties, personen, gesprekken, geuren, geluiden, enz. Deze herbeleving gaat gepaard met het ervaren van angst die vergelijkbaar is met de angst tijdens de schokkende gebeurtenis. Als de verwerking normaal verloopt, neemt de intensiteit van de angst af.

Bij vermijding of ontkenning probeert de jongere de gebeurtenis te vergeten, vermijdt hij of zij prikkels die bij de schokkende gebeurtenis horen en/of gedraagt de jongere zich alsof er niets gebeurd is. Vermijding is nodig zodat de jongere zich beschermt tegen te veel emotionele pijn en kan herstellen van de herbeleving. Het vermijdingsgedrag kan ook een ruimere invulling krijgen. Zo is het mogelijk dat de jonger niet meer (alleen) over straat durft, niet meer naar school wil gaan of minder wil deelnemen aan activiteiten buitenshuis. Ook kan het zijn dat de jongere op een heel vlakke manier reageert. Dan heeft de jongere bijvoorbeeld minder interesse in zaken die hem of haar voor het ongeval wel aanspraken, zoals muziek of sport.

De eigenlijke verwerking bestaat dus afwisselend uit herbelevingen en vermijding. Door de herbeleving probeert de jongere de schokkende gebeurtenis te begrijpen en het gevoel van controle te herstellen. Wanneer de jongere de herbeleving afwisselt met vermijding kan hij even op adem komen.

5. Wat is de rol van peers/vrienden in een verwerkingsproces?

Tussen 12 en 18 jaar balanceren jongeren tussen afhankelijkheid en zelfstandigheid. Hoe ouder de jongere, hoe onafhankelijker hij wordt. Ook zullen jongeren naarmate ze ouder worden minder naar hun ouders luisteren en worden vrienden belangrijker. Jongeren kunnen een grote steun zijn voor elkaar. Ouders blijven echter een belangrijke rol spelen in de opvang van jongeren. Dit wordt soms onderschat. Jongeren willen meestal enkel ondersteund worden door mensen die ze vertrouwen. Hierdoor stappen ze mogelijk minder vaak naar leerkrachten of hulpverlening.

Jongeren voelen voortdurend de behoefte om bij hun leeftijdsgenoten te horen en door hen aanvaard te worden. Wanneer een jongere als enige van de groep geconfronteerd wordt met een schokkende gebeurtenis, kan de jongere het gevoel krijgen dat hij of zij te veel verschilt van zijn leeftijdsgenoten en zich zo geïsoleerd voelen.

6. Hoe kan je leerlingen goed opvangen?

Leerkrachten vinden het soms moeilijk om op een gepaste manier om te gaan met jongeren die een verwerkingsproces doormaken. Ze missen hierrond handvaten. In de volgende onderdelen word je al een heel stuk op weg geholpen.

Je kan (zorg)leerkrachten de kans te geven om zich bij te scholen. De Federale overheid – Departement Onderwijs en Vorming, biedt de [opleiding 'vertrouwenspersoon in het onderwijs'](#) aan. Het is een mogelijkheid om (zorg-)leerkrachten te leren omgaan met een verwerkingsproces. Ook kan je slachtofferhulp van CAW aanspreken om leerkrachten en directie te coachen om de leerlingen op te vangen.

6.1 Hoe kan je een leerling individueel ondersteunen?

- **Tracht de structuur en routine als voorheen zo snel mogelijk te hervatten**, zodat een gevoel van veiligheid gecreëerd wordt.
- **Geef jongeren steeds juiste en directe informatie.** Pas je taal aan de leeftijdscategorie en het ontwikkelingsniveau van de jongere aan.
- **Onthoud dat iedere reactie een normale reactie is op een abnormale gebeurtenis!** Veroordeel deze reacties niet, maar wijs de jongere indien nodig wel op bestaande grenzen en regels.
- **Bied de jongere ruimte om te praten door open vragen te stellen.** Dit kan tijdens een informeel moment (bijvoorbeeld al wandelend of tijdens een activiteit). Doe dit niet in het bijzijn van de gehele klas.
- **Moedig de jongere aan om gevoelens te uiten.** Als dit niet lukt via praten, kan er samen nagedacht worden over andere manieren waarop de jongere zich kan uiten: muziek, gedichten, verhalen, enz.
- **Erken de jongere in zijn of haar gevoelens.** De jongere heeft het recht om emoties en gedachten te uiten en moet hierin gerespecteerd worden. Zeker jongere kinderen worden soms genegeerd in het bijzijn van hun ouders. Vermijd dit ten alle tijden.
- **Vraag de jongere wat hij of zij nodig heeft.** Sommigen vinden het belangrijk dat er expliciet aandacht aan hen besteed wordt. Anderen willen niet anders zijn dan de anderen. Luister wat de jongere verwacht. Soms weet de jongere het echter zelf niet. **Onthoud dat de meeste leerlingen begrip en erkenning willen en je dit ook op subtiele wijze kan geven.**
- **Heb oog voor de verbale en non-verbale communicatie van de jongere.** Vraag regelmatig hoe het gaat, maar dring je steun niet op.

6.2 Vanaf wanneer moet je je zorgen beginnen maken?

Spijtig genoeg bestaan hiervoor geen vaste regels. Reken op je gezond verstand. Wanneer reacties langer duren (meer dan maanden) of extreme vormen aannemen, kan het aangewezen zijn om professionele hulp in te schakelen.

Als je binnen de school het gevoel hebt dat het niet goed loopt met een leerling, neem je contact op met het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) verbonden aan je school. Tenslotte ben jij geen professionele hulpverlener, therapeut of psycholoog. Weet dat je niet alleen staat. Je kan terecht bij [verschillende diensten en organisaties](#). Bespreek dit wel steeds met de leerling zelf en zijn ouders.

7. Hoe kan je leerkrachten en leidinggevenden goed opvangen?

Wanneer je een jongere ondersteunt in een verwerkingsproces is het van cruciaal belang om voor jezelf te zorgen. Het vraagt veel energie om een jongere te begeleiden tijdens een moeilijke periode. Het kan jaren duren voor de jongere een schokkende gebeurtenis verwerkt heeft. Gedurende deze periode heeft hij of zij nood aan de steun van anderen, zeker ook van de ouders.

Het is cruciaal om te zoeken naar een evenwicht tussen zorg voor de jongere en zorg voor jezelf. Hieronder volgen enkele tips:

- **Je mag je eigen gevoelens benoemen.** Dit zal ruimte creëren voor de jongere om over gevoelens te praten. Het praten hoeft niet oeverloos door te gaan. Belangrijk is om rekening te houden met je eigen grenzen én die van de jongere. Het is ook aangewezen om stiltes toe te laten.
- **Denk na bij wie jij terecht kan met je verhaal.** Het is belangrijk om je hart te kunnen luchten bij iemand. Dat kan iemand op het werk, maar ook uit je privé zijn.
- **Je kan de pijn van de jongere niet wegnemen, maar enkel helpen om hiermee om te gaan.** Geef regelmatig aan dat de jongere bij jou terecht kan. Doe beroep op [\(externe\) hulp](#) indien nodig.

Ook als leidinggevende is het belangrijk dat je zorg draagt voor jezelf en steun zoekt bij anderen. Daarnaast is het van belang om het welzijn van de leerkrachten niet uit het oog te verliezen. Soms krijgen de leerlingen goede ondersteuning, maar blijven de leerkrachten die daarvoor zorgden in de kou staan. Het kan van belang zijn om iedere dag even bij elkaar te komen om, naast organisatorische besprekingen, ook na te gaan hoe het met iedereen persoonlijk gaat. Niet iedereen vindt het leuk om daar in groep op in te gaan. Dan kan je leerkrachten ook even individueel aanspreken. Sta stil bij wat iemand nodig heeft.

Meestal is het zinvol om een tijd na de gebeurtenis er weer even bij stil te staan. Niet iedereen zal hier voor open staan. Het is belangrijk om iedereen in zijn of haar waarde te laten en de keuze laten om op een eigen manier te deelnemen.

8. Welke externe instanties/professionals kunnen hulp bieden?

8.1 Welke externe instantie kan je als school aanspreken?

- **Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)**

Zowel leerlingen, leerkrachten als de school kan bij het CLB terecht met eender welke vraag. Er staat een team van artsen, verpleegkundigen, psychologen, pedagogen en maatschappelijk werkers voor jullie klaar. Het CLB werkt vraaggestuurd en gratis. Ze bieden ondersteuning in de vorm van vraagverheldering, begeleiding of advies. Als je het nodig acht om een leerling door te verwijzen naar het CLB dan bespreek je dit eerst met de leerling en zijn ouders.

- **Slachtofferbejegening (politie)**

Slachtofferbejegening is een dienst van de politie die slechtnieuwsmeldingen doet bij directe nabestaanden, zoals partners, kinderen of ouders. Een slachtofferbejegenaar zal dus niet zelf stappen ondernemen om een school in te lichten van een overlijden wanneer dit buiten de schoolcontext plaatsvond. Dat 'recht' behoort toe aan de nabestaanden. Als de slachtofferbejegenaar vragen krijgt van een school (of van de nabestaanden om een school te contacteren), zullen zij die beantwoorden, rekening houdend met het onderzoek en met de privacy van de nabestaanden. Het is dus zeer uitzonderlijk dat een slachtofferbejegenaar in de school een slechtnieuwsmelding aan een klas zal doen. Neem contact op met je lokale politiezone voor meer informatie.

- **Centra Algemeen Welzijnswerk (Slachtofferhulp)**

Slachtofferhulp van CAW biedt gratis hulp aan volwassenen, jongeren en kinderen. Een CAW biedt onder andere emotionele ondersteuning en begeleiding bij de verwerking van een schokkende gebeurtenis. De meeste diensten slachtofferhulp van CAW hebben op aanvraag een groepsaanbod naar leerkrachten, directie en CLB. Er kan bijvoorbeeld gevraagd worden om zo snel mogelijk (binnen de komende dagen want vaak lukt dit niet de dag zelf) naar de school te komen om de leerkrachten, directie en CLB te coachen en tips naar opvang mee te geven. Er kan ook aandacht besteed worden aan wat een trauma is en welke reacties normaal zijn. Gezien leerkrachten meer vertrouwd zijn met de leerlingen, werkt het het beste om leerkrachten te ondersteunen, zodat zij de leerlingen kunnen opvangen. Na dit aanbod kan schoolpersoneel de hulpverlener steeds telefonisch of via e-mail contacteren met vragen of bezorgdheden. Daarnaast biedt slachtofferhulp van CAW ook individuele ondersteuning aan leerkrachten, leerlingen en ouders aan de hand van individuele gesprekken (telefonisch of op afspraak). Vind een CAW in je buurt via www.caw.be/contacteer-ons

- **Rondpunt vzw**

Rondpunt is een Vlaams expertisecentrum dat ijvert voor een goede opvang van betrokkenen bij een verkeersongeval. Je kan met al je vragen terecht bij Rondpunt:

- Telefonisch via 03 205 74 80 (alle werkdagen tussen 8u30 en 16u30)
- Mailen naar hulpvraag@rondpunt.be

Rondpunt stelt ook een aantal ondersteunende materialen gratis ter beschikking:

- Praktische gids 'Wat als het verkeer je raakt': Deze praktische gids verstrekt objectieve informatie over alles wat op je pad komt na een verkeersongeval en helpt je opnieuw op weg.
- Contactkaarten: Met deze set contactkaarten vind je snel de juiste dienst, en haar contactgegevens, na een verkeersongeval.

De producten kunnen via www.rondpunt.be/ons-aanbod/algemeen gratis besteld en geleverd worden.

8.2 Waar kan een leerling of leerkracht individueel terecht voor ondersteuning?

- **Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) - Leerling**

Leerlingen kunnen rechtstreeks bij het CLB terecht. Deze ondersteuning is gratis. In de eerste plaats is een CLB er om te luisteren en als de leerling dit wilt is er ruimte om te praten, troosten en informeren.

- **Slachtofferbejegening - Leerling en leerkracht**

Slachtofferbejegening is een dienst van de politie die, bijvoorbeeld na een ongeval, ondersteuning geeft aan slachtoffers en hun omgeving. Zij bieden de eerste opvang en geven basisinformatie. Langdurige psychosociale en therapeutische begeleiding behoren niet tot de taken van deze politiedienst. Zij verwijzen door indien nodig. Neem contact op met je lokale politiezone voor meer informatie.

- **Centra Algemeen Welzijnswerk (Slachtofferhulp) - Leerling en leerkracht**

Het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) is er voor volwassenen, jongeren en kinderen. Heb je nood aan meer dan enkele gesprekken, dan kan je begeleiding krijgen door slachtofferhulp van CAW. Het CAW biedt ondersteuning door te helpen bij de verwerking. Je kan er terecht om te praten over wat je meegemaakt hebt. Je krijgt informatie over wat (ab)normale reacties zijn bij een verwerkingsproces en hoe je met deze reacties kan omgaan. Je bekijkt samen wat je zelf kan doen en welke steun je in je omgeving of daarbuiten kan vinden. Indien nodig verwijst het CAW je door naar gepaste hulp. Ook kan je bij het CAW terecht voor informatie en advies over praktische en juridische problemen, bijvoorbeeld in je contact met de verzekering. Daarnaast geven ze administratieve en praktische ondersteuning. Een eerste afspraak kan telefonisch of bij een CAW in je buurt vastgelegd worden., maar je kan ook direct met een hulpverlener e-mailen, bellen of chatten. De hulpverlening is vrijwillig, vertrouwelijk en gratis. Je vindt een CAW in je buurt via www.caw.be/contacteer-ons.

- **JAC -Leerling**

Het JAC maakt deel uit van het CAW, maar richt zich tot jongeren van 12 tot 25 jaar. Leerlingen kunnen bij het JAC terecht met alle vragen. De hulpverlener luistert naar je verhaal en kan advies, informatie of praktische hulp geven. Zo kunnen ze je bijvoorbeeld tips geven om met het verdriet om te gaan. De ondersteuning van een JAC is gratis. Je kan elke werkdag tussen 13u en 19 uur anoniem chatten. Je kan e-mailen of telefonisch contact opnemen met het JAC tijdens de openingsuren. Je kan ook langsgaan tijdens de openingsuren. Je vindt een JAC in je buurt via www.caw.be/jac/contacteer-ons.

- **Rondpunt vzw - Leerling en leerkracht**

Rondpunt is een Vlaams expertisecentrum dat ijvert voor een goede opvang van betrokkenen bij een verkeersongeval. Je kan met al je vragen terecht bij Rondpunt:

- Telefonisch via 03 205 74 80 (alle werkdagen tussen 8u30 en 16u30)
- Mailen naar hulpvraag@rondpunt.be

Rondpunt stelt ook een aantal ondersteunende materialen gratis ter beschikking:

- Praktische gids 'Wat als het verkeer je raakt': Deze praktische gids verstrekt objectieve informatie over alles wat op je pad komt na een verkeersongeval en helpt je opnieuw op weg.
- Contactkaarten: Met deze set contactkaarten vind je snel de juiste dienst, en haar contactgegevens, na een verkeersongeval.

De producten kunnen via www.rondpunt.be/ons-aanbod/algemeen gratis besteld en thuis geleverd worden.

- **Huisarts - Leerling en leerkracht**

Bij je huisarts kan je vaak het snelst terecht. Je huisarts is meestal iemand die jou al lang kent en met wie je een vertrouwensrelatie hebt. Je kunt in eerste instantie bij je huisarts terecht voor een luisterend oor en advies. Als bepaalde klachten aanhouden, zal je huisarts je doorverwijzen naar gespecialiseerde hulp in de buurt. Uiteraard kan je huisarts je ook gedurende langere tijd opvolgen.

- **Therapeuten, counselors, coaches, psychologen en psychiaters - Leerling en leerkracht**

Je kan bij een onafhankelijke hulpverlener, zoals een therapeut of psycholoog, terecht voor psychosociale begeleiding. Vraag tijdens je eerste gesprek welke opleiding deze persoon kreeg en vanuit welke filosofie of stroming hij werkt. Zo kan je nagaan of de manier van werken bij jou past. Vraag ook naar het vervolg van de begeleiding, bijvoorbeeld om de hoeveel tijd jullie zullen afspreken. Onderstaand vind je een beschrijving van de verschillende soorten psychosociale hulpverleners.

- **Counselor** is geen beschermde benaming. Iedereen mag zich dus zo noemen, zonder een bepaalde opleiding gevolgd te hebben. Meestal zijn dit wel mensen die een diploma hebben als hulpverlener. Er zijn ook counselors die zich specialiseren in bijvoorbeeld verwerking.

- Een **psycholoog** is iemand die een vijfjarige opleiding (+ stagejaar) psychologie aan de universiteit volgde. Daarnaast kan een psycholoog zich verder specialiseren door een therapeutenopleiding of andere cursussen te volgen. Een psycholoog kan je vinden via www.vindeenpsycholoog.be.
- Een **psychiater** is een dokter met een specialisatie psychiatrie. Naast gesprekken, kan deze persoon jou ook medicatie, zoals antidepressiva, voorschrijven.
- Een **(psycho-)therapeut** is meestal een hulpverlener die naast zijn basisopleiding een meerjarige opleiding gevolgd heeft in een bepaalde therapeutische stroming: gedragstherapie, systeemtherapie, cliëntgerichte therapie of psychoanalyse. Vraag hier gerust meer uitleg over, want dit bepaalt hoe de therapeut de begeleiding zal aanpakken. Op dit moment werkt men aan een wettelijk kader voor de erkenning van therapeuten. Een therapeut kan je vinden via www.vindeentherapeut.be.
- **Coaches** helpen mensen in de eerste plaats om bepaalde doelen te bereiken. Zij gaan minder aan de slag met de onderliggende psychologische problemen.

Het tarief waaraan deze hulpverleners werken kan variëren. Je kan bij je ziekenfonds vragen of ze een deel van de begeleiding terugbetalen. Sommige ziekenfondsen hebben een lijst met hulpverleners met wie ze hierover een overeenkomst hebben. Je huisarts, een [Centrum Algemeen Welzijnswerk](#) of [Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg](#) in je buurt kan je helpen een goede hulpverlener te vinden.

- **Centrum Geestelijke Gezondheidszorg - Leerling en leerkracht**

In de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) werken teams van maatschappelijk werkers, therapeuten, psychiaters en psychologen die je kunnen helpen als je het moeilijk hebt om om te gaan met wat er gebeurd is. Meestal zal je huisarts of een CAW je doorverwijzen naar een CGG. Je kan via deze [handige kaart](#) ook zelf een CGG vinden in je buurt. Op de website van Geestelijk Gezond Vlaanderen lees je meer over welke zorg een CGG biedt, hoe een behandeling eruit ziet en wat de tarieven hiervoor zijn: www.geestelijkgezondvlaanderen.be

- **Therapeuten voor Jongeren (TEJO) - Leerling**

TEJO richt zich tot jongeren tussen 10 en 20 jaar die het niet meer zien zitten of verdrietig, boos of bang zijn. Bij TEJO krijgen jongeren gratis een tiental sessies met een vaste professionele therapeut waar ze (twee)wekelijks mee afspreken. Tijdens de gesprekken wordt er geluisterd, maar mag er ook getekend of geschilderd worden als dat makkelijker gaat. Er wordt samen met bekeken hoe de jongere het beste geholpen kan worden. Jongeren kunnen e-mailen of bellen naar een TEJO-huis in de buurt of ze kunnen langsgaan tijdens de openingsuren. Als een jongere het moeilijk vindt om alleen te gaan, mag die iemand (een ouder, vriend, iemand van school) meebrengen. Zoek een TEJO-huis in de buurt via www.tejo.be.

- **Telefonische en online hulp – Leerling en leerkracht**

Er zijn verschillende hulplijnen waarmee je **gratis en anoniem** kan bellen, chatten en e-mailen. Enkele diensten richten zich specifiek op jongeren.

Algemeen

Tele-Onthaal

- 106 bellen kan 24/7
- **Chatten** kan elke avond en op woensdag- en zondagnamiddag

Zelfmoordpreventie - Zelfmoordlijn

- 1813 bellen kan 24/7
- **Chatten** kan elke avond tussen 18u30 en 22u
- Op je **e-mail** krijg je binnen 5 werkdagen antwoord

Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)

- 0800 13 500 bellen kan tijdens de kantooruren
- **Chatten** kan elke weekdag van 13u tot 17u
- Op je **e-mail** krijg je binnen 2 werkdagen antwoord

Voor jongeren

Awel

- 102 **bellen** kan tussen 16u en 22u, behalve op zon- en feestdagen
- **Chatten** kan elke dag tussen 18u en 22u, behalve op zon- en feestdagen
- Op je **e-mail** krijg je binnen 5 werkdagen antwoord
- Op het **forum** kan je praten met andere jongeren

JAC

- **Bellen** kan naar het kantoor in je buurt tijdens de kantooruren
- **Chatten** kan elke weekdag van 13u tot 19u
- Op je **e-mail** krijg je binnen 2 werkdagen antwoord

9. Hoe kan je er in de les of in de klas mee aan de slag gaan?

- Je kan er voor kiezen om een thema zoals verwerking te behandelen in de les, bijvoorbeeld tijdens het vak levensbeschouwing. Ook kan dit thema aan bod komen tijdens een beziningsmoment. Onderstaand vind je een bron ter inspiratie om er op school mee aan de slag te gaan. In het boek 'Kinderen helpen na een schokkende gebeurtenis' vind je in deel 2 werkvormen die ideeën kunnen geven om rond verwerking aan de slag te gaan.

10. Achtergrondinformatie voor leerkrachten

- Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. (2003). **Kinderen helpen na een schokkende gebeurtenis: praktische gids na een misdrijf of een plotseling overlijden**. Tielt: Uitgeverij Lannoo.
- Delameillieure, I. (2014). **Luister naar mij. Kinderen helpen na trauma**. Leuven: LannooCampus.

11. Geraadpleegde websites en literatuur

- De Prins, G. (2006–2007). **Hoe gaan jongeren tussen 15 en 19 jaar in Vlaanderen om met verschillende verliessituaties?** Een kwalitatief Onderzoek. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.
- Fiddelaers-Jaspers, R. (2011). **De Rouwende school. Handboek voor kinderopvang, primair en voorgezet onderwijs en mbo**. Kampen, Nederland: Uitgeverij In de Wolken.
- GO! (2020). **Ernstig ongeval**. Opgehaald van Kennisplatform voor de GO! professional: pro.g-o.be/crisis-op-school/crisisscenarios/ernstig-ongeval
- Rondpunt vzw. (2017). **Als het verkeer je raakt. Praktische gids na een verkeersongeval**. Berchem, België.
- Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. (2003). **Kinderen helpen na een schokkende gebeurtenis: praktische gids na een misdrijf of een plotseling overlijden**. Tielt: Uitgeverij Lannoo.

Vragen of opmerkingen over deze gids?

Contacteer Rondpunt vzw via 03 205 74 80 of info@rondpunt.be

Rondpunt vzw
Uitbreidingstraat 518 bus 2.01
2600 Berchem

www.rondpunt.be

Vlaanderen
verbeelding werkt